

Heimwee naar het oude Rusland

Achternicht van de tsaar begreep niets van de moderne tijd

Historisch Nieuwsblad 24 (2015) 2, februari, p. 90-91.

HET IS DOOR EEN stom toeval dat de nalatenschap van Marina Petrovna Romanova, de achternicht van de laatste Russische tsaar, in Nederlandse handen kwam. Schrijver Agnies Beelaerts van Blokland had de vorstin, die toen in de Provence woonde, in 1949 opgezocht. Toen zij in 1983 op goed geluk nog eens langsging, bleek Marina twee jaar daarvoor overleden. 'De deuren en ramen stonden wijd open en vele brieven en foto's en papieren waren de tuin in gewaaid.'

Beelaerts raapte zo veel mogelijk documenten bij elkaar en nam die mee naar Nederland. De slaviste Martine Artz gebruikte dit materiaal en publiceerde onlangs een biografie van de keizerlijke vluchteling.

Een keizerlijke vluchteling. Het leven van vorstin Marina Petrovna Romanova
Martine Artz
240 p. Pegasus,
€ 22,90

Russische hof, maakte Marina nog her Rusland mee zoals we dat kennen uit negentiende-eeuwse romans, met prachtige paleizen, slaperige landgoederen en een ongekend ontzag voor God, tsaar en vaderland. Nicolaas II mocht zij oom Nicky noemen, maar tegelijkertijd zag ze hoe zelfs de hoge adel voor de tsaar knielde en kroop.

Het was nog de tijd dat als Marina iets regen haar moeder wilde zeggen, ze zich tot haar njanja moest wenden, die dan op haar beurt een hofdame benaderde. Deze kon dan beoordelen of de grootvorstin op dat moment genegen was haar dochtertje te zien. Meestal niet.

Een groot stilist is Artz niet. Haar tekst wordt ontsierd door opmerkingen in de trant van: 'zoals beschreven in het vorige hoofdstuk' en 'nu zijn naam toch is gevallen is het wellicht goed'. Toch

is dit een boeiend boek, omdat het de geschiedenis vanaf de zijlijn belicht. Het emotionele belang van de Krim voor Russen of de omgangsvormen van de oude Russische adel kenden we wel, maar niet vanuit het perspectief van iemand die in feite niet meer dan een toeschouwer was.

MARINA HEEFT RASPOETIN gekend en vond hem een aardige man; ze maakte de Russische Revolutie mee en de vernedering en later de moord op de tsaar en zijn familie.

Later is ze nog diverse keren benaderd om te vertellen of ze geloofde dat de jongste dochter van de tsaar aan de moordpartij van de bolsjewieken was ontsnapt – als kind had ze tenslotte nog met Anastasia gespeeld. Marina wees Anna Anderson – die zich voordeed als Anasrasia – aan als een bedriegerster. Decennia later gaf een DNA-test haar gelijk.

Voor de rest was Marina nogal goedgegelovig en zelfs nadat ze in 1919 naar Parijs was gevlucht, dacht ze werkelijk dat Lenin en zijn trawanten snel tot inkeer zouden komen en de Romanovs weer op de troon zouden laten. Zo was het tenslotte al drie eeuwen lang gegaan.

Ook anderszins was ze naïef.

DROMERIG
MARINA ROMANOVA DENKT DAT ZE EEN KUNSTENARES IS
5 september 1922. Foto ANP

Omdat niemand haar ooit had tegengesproken, dacht ze dat ze een kunstenares was. Ze verwachtte in Frankrijk tot grote roem te stijgen met het schilderen van iconen en sentimentele madonna's. Hoewel dat niet lukte, hield ze de moeder in. Ook nadat haar het hoofd op hol was gebracht en haar portemonnee was leeggetrokken door een huwelijkszwendelaar.

In 1927 trouwde ze met Alexander Golitsyn, een Russische emigrant die zijn kostje verdiende als tuinman in Cannes, maar ook een telg uit een oud adellijk geslacht en de zoon van de laatste premier onder Nicolaas II.

Met hem trok ze naar de Provence en woonde ze in een afgelegen huis, waar ze van de restanten van een dertiende-eeuws klooster een kapel liet bouwen. Volgens de biograaf was het een *mariage blanc* en zou Marina in 1981 als maagd gestorven zijn.

Zeker is in elk geval dat dit excentrieke stel van oude Russische adel in bittere armoede heeft geleefd, dromend van het onoverwinnelijke vaderland.

Hans Renders is directeur van het Biografie Instituut (RUG) en bespreekt elke maand een recent verschenen biografie.